

Մ Ա Յ Ր Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ի Ք Ո Ւ Մ

ԼՈՒՐԵՐ ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՑ

Մատենադարանի ձեռագրերի ցուցակը.—Հայաստանի գիտությունների ակադեմիան լույս է ընծայել «Ցուցակ ձեռագրաց Մաշտոցի անվան մատենադարանի» ծավալուն և արժեքավոր աշխատության առաջին հատորը:

Գրքում տրված է Մատենադարանի շուրջ 5 000 ձեռագրերի ցուցակը, ինչպես նաև ձեռագրերի հակիրճ նկարագրությունները: Հատորն ունի ընդարձակ ներածական բաժին և ծանոթագրություններ:

Այս աշխատությունը Մատենադարանի ձեռագրերի լրիվ պատկերն արտացոլող առաջին տպագիր գործն է: Հատորը կազմել են Մատենադարանի գիտական աշխատողներ Օ. Եգանյանը, Ա. Զեյթունյանը և Փ. Անթաթյանը:

Ներկայիս հրատարակության է պատրաստվում ձեռագրացուցակի երկրորդ հատորը:

Մատենադարանի նոր գրապահոցը.—Ի՞նչպես պահել Մատենադարանի հարստությունը՝ թանկարժեք ձեռագրերը, որպեսզի նրանք չվերձ մնան ժամանակի բայթայիչ ապոկեոսությունից: Այս հարցը միշտ էլ վբաղեցրել է մեր գիտնականներին: Մատենադարանի շենքը նախագծելիս, ճարտարապետները մտածել էին նաև այդ մասին:

Մատենադարանի նոր շենքն ուներ իր գրապահոցը: Սակայն այդ գրապահոցը 2 տարուց ի վեր փորձարկման մեջ էր գտնվում, ստուգելու համար, թե արդյոք այն համապատասխանո՞ւմ է ձեռագրերի պահպանման պահանջներին, թե ոչ: Փորձարկումը դրական արդյունք տվեց և նույնիսկ վերջերին ձեռագրական ամբողջ հավաքածուն փոխադրվեց գրապահոցը:

Գրապահոցում կան հատուկ սարքավորումներ, որոնց միջոցով պահպանվում է միապաղաղ կլիմա: Տարվա բոլոր եղանակներին սրահներում պահպանվում է 18—22 աստիճան ջերմություն և անհրաժեշտ խոնավություն: Օդափոխությունը կատարվում է ջրի օգնությամբ: Երբ ջերմաստիճանը խիստ փոփոխվում է, սարքերը ավտոմատ կերպով ազդանշան են տալիս:

Այս ամենը հնարավորություն է տալիս մագաղաթներն ու գրքերը պահպանել արտաքին միջավայրի ներգործությունից:

Դանիել Վարուժանի «Նամականի»-ն.—«Հայաստան» հրատարակչությունը լույս ընծայեց հայ տաղանդավոր, մեծ բանաստեղծ Դ. Վարուժանի «Նամականի»-ն, որը Հանրապետության կուլտուրայի մինիստրության գրականության և արվեստի թանգարանի «Գրական ժառանգություն» հերթական հրատարակության 4-րդն է:

Ներկա հրատարակությամբ առաջին փորձն է կատարվել հրապարակ հանելու բանաստեղծի գրած նամակների այն մասը, որոնց բնագրերը կամ սևագիր պատճենները հասել են գրականության և արվեստի թանգարան տարբեր ուղիներով, սակայն հիմնականը (անտիպներ) հեղինակի տիկնոջ՝ Արաքսի Վարուժան—Աբիկյանի և ժառանգներ տիկին Վերոն Վարուժան—Սաֆրապլանից և Արմեն ու Հայկակ Վարուժաններից, որոնք ներկայումս բնակվում են ԱՄՆ-ում:

«Նամականի»-ի մեջ ամփոփված են նաև հայ պարբերական մամուլում ցրված և 1955 թվականին Կահիրեում Դ. Ժիլմենճյանի «Դանիել Վարուժան» խորագրով գրքում լույս տեսածները:

Հատորում պետքով Դ. Վարուժանի 162 նամակների կեսից ավելին հրապարակվում է առաջին անգամ, իսկ ստացած 225 նամակներից տեղ են գտել միայն 66-ը:

Հատորը կազմել, ծանոթագրել և անձնանունների բառարանը պատրաստել է թանգարանի ավագ գիտական աշխատակցուհի Գոհար Ալլադուրյանը, խմբագրել և առաջաբանը գրել է բանասիրական գիտությունների թեկնածու Գևորգ Մաղոյանը:

Այս հատորի հրատարակության առնչությամբ, գրականության և արվեստի թանգարանի դիրեկցիան, օգտվելով առիթից, դիմում է սփյուռքահայ բոլոր կազմակերպություններին, հայ մշակույթի ապնիվ և անձնվեր բարեկամներին, որպեսզի թանգարանի հասցեով (Երևան, Սպանդարյան № 1) ուղարկվեն այն բոլոր ձեռագրերը, նամակները, լուսանկարները, որոնք կհարստացնեն և կամբողջացնեն թանգարանում կազմակերպված բանաստեղծի արխիվը, որով և մեծապես նպաստած կլինեն Դ. Վարուժանի հիշատակի հավերժացմանը:

«Դինամո» սպորտընկերության նոր դահլիճը.—Երևանում, ռեսպուբլիկական ստադիոնի կողքին, շահագործման հանձնվեց մի հույակալ շինություն՝ «Դինամո» կամավոր սպորտընկերության նորահառույց դահլիճը։ Այն աչքի է ընկնում ճարտարապետական ոչ բարդ, բայց հիանալի լուծումով։ Ճարտարապետներ Ն. Ալահվերյանը և Կ. Հակոբյանը մտածել են բոլոր հարմարությունների մասին։

Հիմնական մեծ դահլիճը նախատեսված է ուսումնամարզային պարապմունքների, ինչպես նաև բասկետբոլի, թենիսի, մարմնամարզության և սպորտային այլ ձևերի մրցումներ անցկացնելու համար։

Ահա և փոքր դահլիճը, որտեղ կմարզվեն բանցքամարտիկները, ըմբիշները, սուսերամարտիկները, ծանրորդները։ Սպորտային բազան ունի առանձնասենյակներ տետսլենբի, բժիշկների համար, ինչպես նաև ցնցուղ-հանդերձարաններ և հանգստի սենյակներ։

Դահլիճն ունի հանդիսականների համար նախատեսված մշտական 1000 տեղ, իսկ հիմնական դահլիճի օգտագործման դեպքում հնարավոր է այն գրեթե կրկնապատկել, հասցնելով 3700-ի։

Այստեղ կանցկացվեն նաև համերգներ, շախմատի տուրնիրներ, սպորտային այլ միջոցառումներ։

Հանդիսավոր նիստ՝ նվիրված Հայաստանում սովետական կարգերի հաստատման 45-ամյակին.—Նոյեմբերի 29-ի երեկոյան, Երևանում, «Դինամո» կամավոր սպորտային ընկերության նորակառույց փառահեղ դահլիճում, շուրջ 4000 հոգու ներկայությամբ, տեղի ունեցավ հանդիսավոր նիստ՝ նվիրված Հայաստանում սովետական կարգերի հաստատման 45-րդ տարեդարին։

Սովետական Հայաստանի 45 տարվա նվաճումների և առաջիկա խնդիրների մասին բովանդակալից և գեղեցիկ պեկուցումով հանդես եկավ Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների ուղեխմբի նախագահ Ա. Ջոհնյանը։ Նա ներկայացրեց հանրապետության նվաճումները արդյունաբերության, գյուղատնտեսության, շինարարության, մշակույթի, գիտության և արվեստի բնագավառներում, մատնանշեց այն կարևոր խնդիրները, որոնք կանգնած են հայրենի կառավարության առաջ առաջիկա հնգամյակում։

Իր պեկուցման վերջավորության Ա. Ջոհնյանն ասաց.—Այս տարի մեր ամբողջ ժողովուրդը, թե՛ Հայաստանում և թե՛ նրա սահմաններից դուրս, լայնորեն նշեց 50 տարի առաջ զոհված իր անմեղ զավակների հիշատակը։ Զայրույթով դատապարտելով սուլթանական Թուրքիայի կառավարող ջրջանների հրեշավոր գործողությունները, մենք հպարտությամբ նշում ենք, որ բռնակալների ոճրագործություններն իրենց նպատակին չհասան։ Հայ ժողովուրդը հարատևեց, փյունիկի պես վերածնվեց մոխիրներից, արհացավ, դարձավ իր բախտի տերը և այսօր վերստին ընթանում է դեպի կոմունիստական հասարակարգի շողջողուն գագաթները։

Հանդիսավոր նիստից հետո տրվեց մեծ համերգ։ Հայ նկարիչների ու քանդակագործների տարեկան ցուցահանդեսը.—Երևանի նկարիչների տանը բացվեց է հայ կերպարվեստի տարեկան ցուցահանդես։ Նման ցուցահանդեսներ կազմակերպվում են ամեն տարի աշնանը, Նոյեմբերի վերջերին։

Այս տարվա ցուցահանդեսը ավելի մեծ է և հարուստ։ Ներկայացված են շուրջ 70 նկարիչների, քանդակագործների, խեցեգործների մի քանի հարյուր գործեր։ Զգալի տեղ է հատկացված երիտասարդ, շնորհալի արվեստագետների գործերին։

Ցուցահանդեսը մեծ հետաքրքրություն առաջ բերեց մայրաքաղաքի արվեստասեր հասարակության շրջաններում։ Ավելի քան մեկ ամսվա ընթացքում այն այցելեցին տասնյակ հազարավոր երևանցիներ։

Թանգարան Գառնիում.—Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի որոշմամբ, Գառնիում կառուցվելու է թանգարանի շենք, ուր ցուցադրվելու են պեղումների ժամանակ հայտնաբերված հնագիտական առարկաները։

Շենքը կառուցվելու է հեթանոսական տաճարից ոչ հեռու, Գառնի գետի անդնդախոր կիրճի ելքին, հայկական տուֆ և բազալտ քարերից։

Թանգարանը կունենա հատուկ սրահ, ուր այցելուները կկարողանան դիտել գիտական-պատմական ֆիլմեր Հայաստանի պատմական հուշարձանների վերաբերյալ։

Երաժշտական կյանքը Երևանում.—Նսիտ հետաքրքրական և լեցուն անցավ Երևանի երաժշտական կյանքը ընթացիկ տարում։ Մեր երաժշտասեր հասարակությունը բուռն հետաքրքրությամբ հետևեց և իր մասնակցությունը բերեց այդ ուղղությամբ կատարված միջոցառումներին։

Երևանյան զարուհն սկսվեց ռուսական երաժշտության տասնօրյակով, որին մասնակցեցին Մոսկվայի և Լենինգրադի լավագույն ուժերը։ Տասնօրյակին անմիջապես հաջորդեց «Անդրկովկասյան երաժշտական զարուհ»-ը, մասնակցությամբ Վրաստանի, Ադրբեջանի և Հայաստանի երաժշտական ուժերի։ Ապա երևանցիները ըմբռնեցին «Հրիտենյան երաժշտական օրեր»-ը և խուսափեցին բավականապես ներկա եղան երկրորդ փառատոնին։

Գարնան, ամռան և աշնան ամիսներին, Երևանում հյուրախաղերով հանդես եկան օպերային և էստրադային երաժշտության մի ամբողջ շարք կատարողներ, որոնք հրավիրված էին ԱՄՆ-ից, Ֆրանսիայից, Անգլիայից, Լիբանանից, Բուլղարիայից, Հունգարիայից, ինչպես նաև Մոսկվայից, Լենինգրադից, Էստոնիայից, Թբիլիսիից։

Բեզում երաժշտական տարին եզրափակվեց այսպես կոչված «Երևանյան երաժշտական օրեր»-ով։ Այս եզրափակիչին, հրավիրյալների հետ միասին, իրենց կատարողական արվեստը ցուցադրեցին նաև Հանրապետության լավագույն երաժշտական խմբերն ու մենակատարները։

Հայաստանի առաջին պետական մրցանակակիրները.—Հայաստանի Մինիստրների սովետին առընթեր ստեղծված է Գրականության և արվեստի պետական մրցանակների մշտական հանձնաժողով։ Զննարկելով ներկայացված մի շարք աշխատանքներ, հանձնաժողովը որոշում է ընդունել 1965 թվականի պետական մրցանակներ շնորհելու մասին։

Հայաստանի Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետության պետական մրցանակներ են շնորհվել 1963—1964 թվականներին ստեղծված հետևյալ առավել աչքի ընկնող ստեղծագործություններին։

Գրող Հրաչյա Քոչարին (հետմահու)՝ «Նահապետ» վիպակի համար։

Կոմպոզիտոր Արամ Խաչատրյանին՝ «Թավջութակի և նվագախմբի մագստողի» աշխատության համար:

Կոմիտասի անվան կվարտետին՝ համերգային նոր ծրագրի համար, որի մեջ մտնում են հայ և սովետական ժամանակակից ու դասական, ինչպես նաև արևմտաեվրոպական դասական կոմպոզիտորների մի շարք ստեղծագործությունները:

Ժողովրդական նկարիչ Մարտիրոս Սարյանին՝ 4 նոր կտավների համար:

Ժողովրդական դերասանուհի Գոհար Գասպարյանին՝ Վոնիցետտիի «Լուչիա դի Լամերմուր» օպերայի մեջ համաժանր դերի կատարման, ինչպես նաև Շեքսպիրի ստեղծագործությունների հիման վրա գրված երաժշտական կտորներից կազմված համերգային ծրագրի համար:

Հանձնաժողովի տված որոշումը հաստատված է Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների սովետի կողմից:

Միջալել Նալբանդյանի արձանի բացումը.—Սովետական Հայաստանի 45-րդ տարեդարձի օրը, նոյեմբերի 29-ին, Երևանում, տեղի ունեցավ հայ ականավոր բանաստեղծ և հրապարակագիր Միջալել Նալբանդյանի արձանի բացումը հանդիսավոր իրադրության մեջ: Հանդեսը բացեց Երևանի քաղաքային սովետի նախագահ Գ. Հասրաթյանը: Ելույթ ունեցողները դրվատեցին Մ. Նալբանդյանի գրական-հասարակական գործունեությունը հայ ժողովրդի լուսավորության և առաջադիմության ասպարեզում:

Միջալել Նալբանդյանի արձանը ձուլված է բրոնզից, ամբողջ հասակով: Պատվանդանը ցածր է, ողորկ, պատրաստված սև, փայլուն գրանիտից: Արձանի հեղինակն է բանդակագործ Նիկողոս Նիկողոսյանը: Պատվանդանը պատրաստված է ճարտարապետ Գիմ Թորոսյանի նախագծով: Արձանը կանգնեցված է Նալբանդյան և Խանջյան փողոցների հատման կետում, պուրակի ելքին:

Գերմաներեն—հայերեն բառարան.—«Լույս» հրատարակչությունը, որն պատվով և ուսումնա-մանկավարժական գրականության հրատարակությամբ, լույս է ընծայել

գերմաներեն—հայերեն դպրոցական բառարան: Բառարանը, որն ընդգրկում է 8000 առավել գործածական բառեր, կազմել են Երևանի ռուսաց և օտար լեզուների մանկավարժական ինստիտուտի դասախոսներ Գ. Անդրեասյանը և Ա. Տիրացյանը:

Ուսանողների և դպրոցականների համար նման բառարաններ են հրատարակվելու նաև այլ լեզուներից:

Հարկ է նշել, որ առաջին գերմաներեն—հայերեն բառարանը լույս է տեսել 1889 թվականին Վիեննայում: Այն կազմել էր Մխիթարյան ուխտի միաբան Հ. Ավետիք Կոյ-լավյանը: Երկրորդ այդպիսի բառարան լույս է տեսել 1913 թվականին Թիֆլիսում, որը կազմել ու հրատարակել է Ե. Ֆրանգյանը, իսկ երրորդը՝ 1952 թվականին Մյունխենում, ղուկտ. Տիրայր Ֆրունջյանի կողմից:

Հետաքրքրական թվեր Հայաստանի արդյունաբերության վարձագման մասին.—Վերջին 7 տարվա (1959—1965) ընթացքում Հայաստանում կառուցվել և շահագործման են հանձնվել շուրջ 300 գործարաններ, ֆաբրիկաներ, էլեկտրակայաններ և այլ արտադրական ձեռնարկություններ: Այդ տարիներին ստեղծված արդյունաբերությունը իր ծավալով հավասար է սովետական կարգերի հաստատման նախորդ 38 տարիների ընթացքում ստեղծված արդյունաբերության ծավալին: Արդյունաբերության վարձագման համար կատարված հատկացումներին 56 տոկոսը արված է վերջին 7 տարվա ընթացքում:

Միայն 1964 թվականին ժողովրդական տնտեսության վարձագման համար կատարված հատկացումները մեկ երրորդով ավելի են, քան նախապատերազմյան 20 տարիների հատկացումները միասին վերցրած:

Առաջիկա 5 տարիներին արդյունաբերության վարձագման համար կարվեն նոր խոշոր հատկացումներ: Ի հաշիվ այդ հատկացումների, կառուցվելու են Հրավղանի լեռնաքիմիական գործարանը, պլաստիկ իրերի գործարանը Մասիս կայարանում, պղնձածուլական նոր գործարանը Ղափանում, պողպատածուլական գործարան և այլ ձեռնարկություններ:

